

DOMIN SVET

LETNIK 39. V LJUBLJANI 1. JULIJA 1926. ŠTEVILKA 5.

1876—1926.

Pred petdesetimi leti je »Tugomer« v zgodovinski alegoriji upodobil nesrečo in sramoto slovenskega naroda in bolečino v tujo službo ukovanega rodu. Bil je čas, ko so ošabni očetje gospodarili brezpravnemu ljudstvu, votlo grmeli v zborih prvaki in molčali svétniki po tuji milosti: bil je čas hlapčevanja tujemu duhu in tujim častem, čas onemoglega ogorčenja in rodoljubnih krivic, čas tesnih in brezupnih src. Slovenska knjiga je bila edina priča naše samobitnosti in duševne nepodložnosti.

Takrat se je rodil IVAN CANKAR. Iz teh očetov in preko njihove dediščine je prišel, ker veliki duhovi se rodijo narodom na kljub in živijo sodobnikom v spotiko, da poveličajo, kar je bila od vekomaj vsejala vanje Dobrota in Modrost. IVAN CANKAR je živel zato brezdomen popotnik, da je z nasmehom šel mimo rodoljubnih čednosti svojih prednikov in izbičal oholost njihovih potomcev; izvolil je nebogljene in izgubljene in jih obdaroval z lepoto, da so mrlji od njene obilnosti; oznanil je pravico Jernejevo, da je obudil zakon, ki še ni napisan za pravdo med gospodarjem in hlapcem, in odkril novo suženjstvo očetov sinovom v osvobojenje, prižgal je hrepenenje po pravici, ki ne ugasne, dokler se ne spolni, ker je žeja po pravičnosti, ki ni od tega sveta; z bolečino spoznanja je prekoval svoj narod, premeril globokost njegovega srca, poveličal njegovo besedo in mu dal poroštvo nesmrtnosti; privzdignil je človeka iz zemlje in pokazal velikost in revščino človečanstva.

Bil je romar, videc, stvaritelj.

Zato ob petdesetletnici slavimo srečo njegovega rojstva. Slavimo ta spomin radi vsega bridkega in veselega: radi njegovega življenja, polnega trpljenja in revščine; radi čiste službe lepoti, ki ne mine za njim; radi grenke resnice, ki se je spolnila iz njegovih neumevanih podob; radi preganjanja vse laži in neukrotljivosti njegovega srda, radi moči nad svojim časom, radi volje in stanovitnosti do konca — radi vsega nikdar poplačanega dela.

Slavimo IVANA CANKARJA, da obtožimo sami sebe radi grehov iz dni njegovega rojstva in še novih iz dni po njegovi smrti: radi slabosti in polovičarstva našega dela, radi dvoma in malovernosti v nas, radi žalosti in sramote sedanjih dni, radi potvare in zavdajanja src, radi skrunstva vsega duhovnega v našem svetu.

Slavimo IVANA CANKARJA najbolj radi vere v boljši svet in v tisto zadnje razodetje resnice, najskrivnejše in najočitnejše človeške bolečine, katere živa sled je njegovo delo. Slavimo ga radi diha večnosti v njem.